

Erfgoedrapport Breda 192

Breda Ettensebaan Bagven

Inventariserend veldonderzoek door middel van
proefsleuven

L. de Jonge MA

Gemeente Breda

COLOFON

Titel: Ettensebaan Bagven
Erfgoedrapport Breda 192

Auteurs: L. de Jonge MA
Kaarten: dr. M.L. Craane, L. de Jonge MA
Eindredactie en autorisatie: drs. F.J.C. Peters

Veldwerk en uitwerking: drs. J.H. Nollen, E. de Nes MA, L. de Jonge MA, J.S. Harmanus, A. Schut,
A. Huijsmans, A. Peemen
Senior archeoloog: drs. J.H. Nollen

ISSN: 2210-9552

© Gemeente Breda, 2017

Gemeente Breda

Directie Ontwikkeling
Afdeling Ruimte
Postbus 90156
4800 RH Breda

Breda

Ettensebaan

Bagven

Inventariserend
veldonderzoek
door middel van
proefsleuven

Samenvatting

In maart 2015 heeft de Afdeling Ruimte van de gemeente Breda een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven uitgevoerd op een perceel aan de Ettensebaan te Breda. Hierbij zijn verspreid over het plangebied zeven proefsleuven aangelegd. Het proefsleuven onderzoek heeft sporen en vondsten opgeleverd daterend uit de ijzertijd, late middeleeuwen B en de nieuwe tijd.

Het onderzoek heeft bevestigd dat het westelijke deel van het plangebied gelegen is ter hoogte van het dal van de Bagvense Loop. Meer richting het oosten stijgt het landschap en is er sprake van een dekzandrug.

De meeste aangetroffen sporen kunnen in relatie gebracht worden met de ontginning van het gebied en een agrarisch gebruik van het terrein. Vrijwel alle sporen dateren uit de nieuwe tijd. Het gaat om greppels, palen, kuilen en sporen van grondverbetering.

Enkele fragmenten aardewerk dateren uit de ijzertijd en een nabijgelegen spieker dateert mogelijk ook uit deze periode. Een grote waterkuil in het noordelijke deel van het plangebied heeft een onbekende datering. Vergelijkbare structuren zijn bekend uit de ijzertijd en de middeleeuwen. Vondsten uit het spoor zijn afkomstig uit de bovenste vullingen, en zijn daardoor niet representatief voor de datering van de waterkuil.

Inhoudsopgave

1 inleiding-	11
2 ligging en aard van het terrein-	13
3 landschappelijke gegevens en historische context-	15
4 archeologische achtergronden-	17
5 doelstelling-	19
6 werkwijze-	21
7 resultaten-	23
8 conclusie-	29
9 waardering en aanbeveling-	33
10 literatuur-	35
Bijlage 1: onderzoeksthema's en vraagstellingen-	37
Bijlage 2: sporenlijst-	40
Bijlage 3: vondstenlijst-	44
Bijlage 4 aardewerkdeterminatielijst-	46
Bijlage 5: handgevormd aardwerk-	48
Bijlage 5: allesporenkaarten-	49

1

INLEIDING

In opdracht van de Directie Dienstverlening, gemeente Breda, heeft de Afdeling Ruimte van de gemeente Breda in maart 2015 een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven uitgevoerd op een perceel aan de Ettensebaan te Breda. Aanleiding voor het onderzoek is de wijziging van het bestemmingsplan en toekomstige nieuwbouw waarbij bodemverstorende werkzaamheden plaatsvinden. De werkzaamheden kunnen de eventuele aanwezige archeologische resten beschadigen of vernietigen.

Het doel van het Inventariserende Veldonderzoek door middel van proefsleuven is op een snelle en betrouwbare wijze inzicht te verschaffen in de aanwezigheid van archeologische resten in het plangebied. Daarbij dient voldoende inzicht te worden gegeven in de inhoudelijke en fysieke kwaliteit van de mogelijk aanwezige bewoningssporen op de betreffende locatie (aard, ouderdom, omvang, gaafheid, conservering) teneinde tot een waardestelling te kunnen komen. Belangrijk is dat op basis van het inventariserende veldonderzoek een beslissing kan worden genomen of verder (voor)onderzoek op het terrein noodzakelijk en verantwoord is. Het veldwerk is uitgevoerd conform de richtlijnen van het Programma van Eisen (PvE) nummer 2015-13, opgesteld door F.J.C. Peters, senior KNA-archeoloog en M.L. Craane, medewerker archeologie bij de afdeling Ruimte.¹

Administratieve gegevens

Provincie Noord Brabant

Gemeente Breda

Plaats Breda

Toponiem Ettensebaan Bagven

Objectcode BR-105-15

Noord-coördinaten 108.795 / 399.192 , 108.912 / 399.187

Zuid-coördinaten 108.741 / 399.053 , 108.896 / 399.078

Kaartblad 50 A

Onderzoeksmeldingsnummer 65504

Opdrachtgever Dir. Dienstverlening, gemeente Breda

Bevoegd gezag Gemeente Breda

Uitvoerder Gemeente Breda, Afdeling Ruimte

Sr. Archeoloog drs. J.H. Nollen

KNA archeoloog L. de Jonge MA, E. de Nes MA

Veldmedewerker J.S. Harmanus, A. Schut, A. Huijsmans

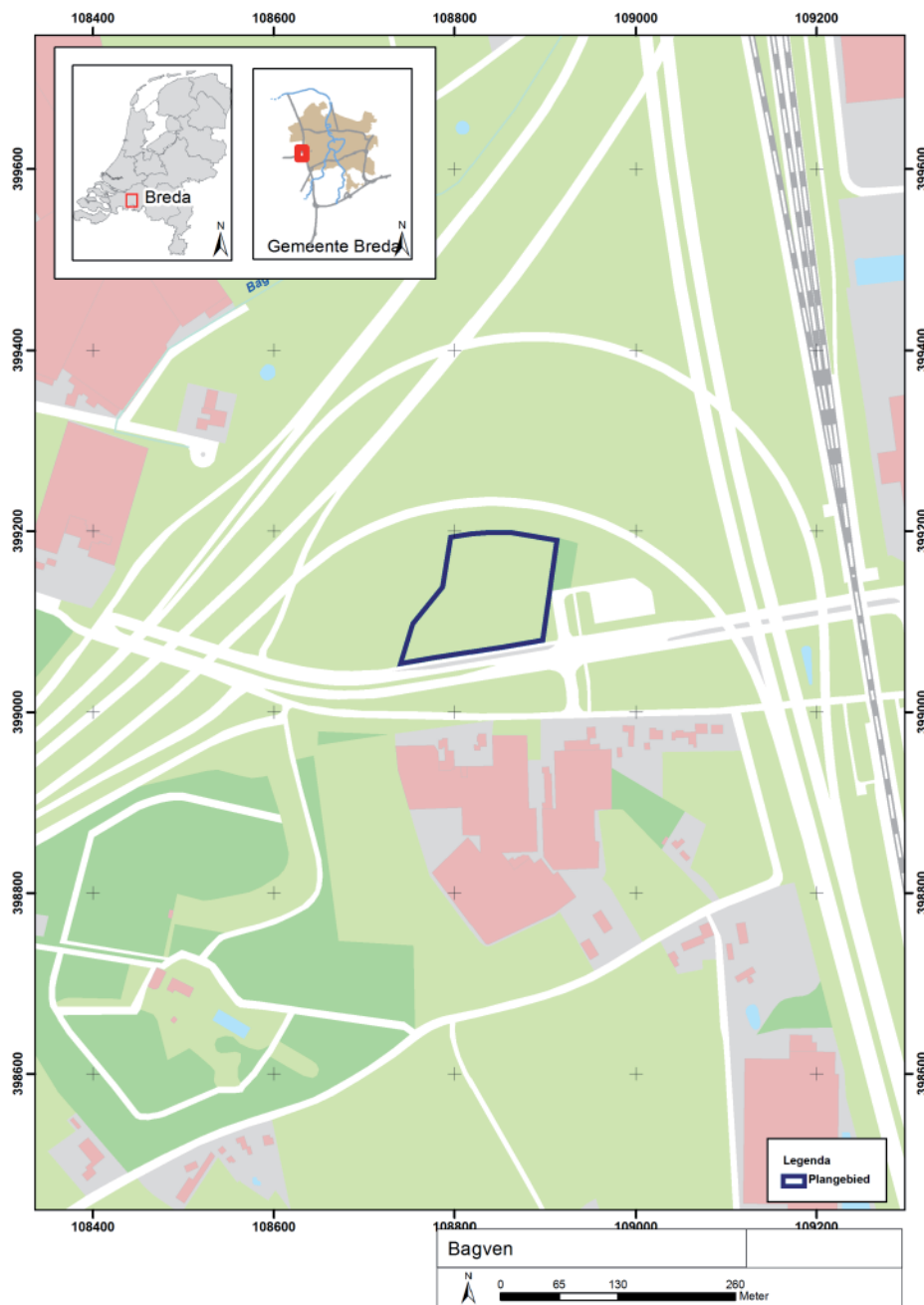
2

LIGGING EN AARD VAN HET TERREIN

Het plangebied is gelegen aan de Ettensebaan ten zuidwesten van het centrum van de stad Breda. Het betreft het perceel PCH00 P2035 ten noorden van de Ettensebaan, ten westen van het Bagven Park, en ten zuiden van het knooppunt Princeville tussen de rijksweg A16 en A58. Voor aanvang van het IVO-P was het plangebied in gebruik als grasland. Het plangebied heeft een oppervlakte van 16705 vierkante meter.

Afb. 1.
Overzicht van het plangebied tijdens het IVO-P.

Afb. 2.
Het plangebied op de huidige topografische kaart.

3

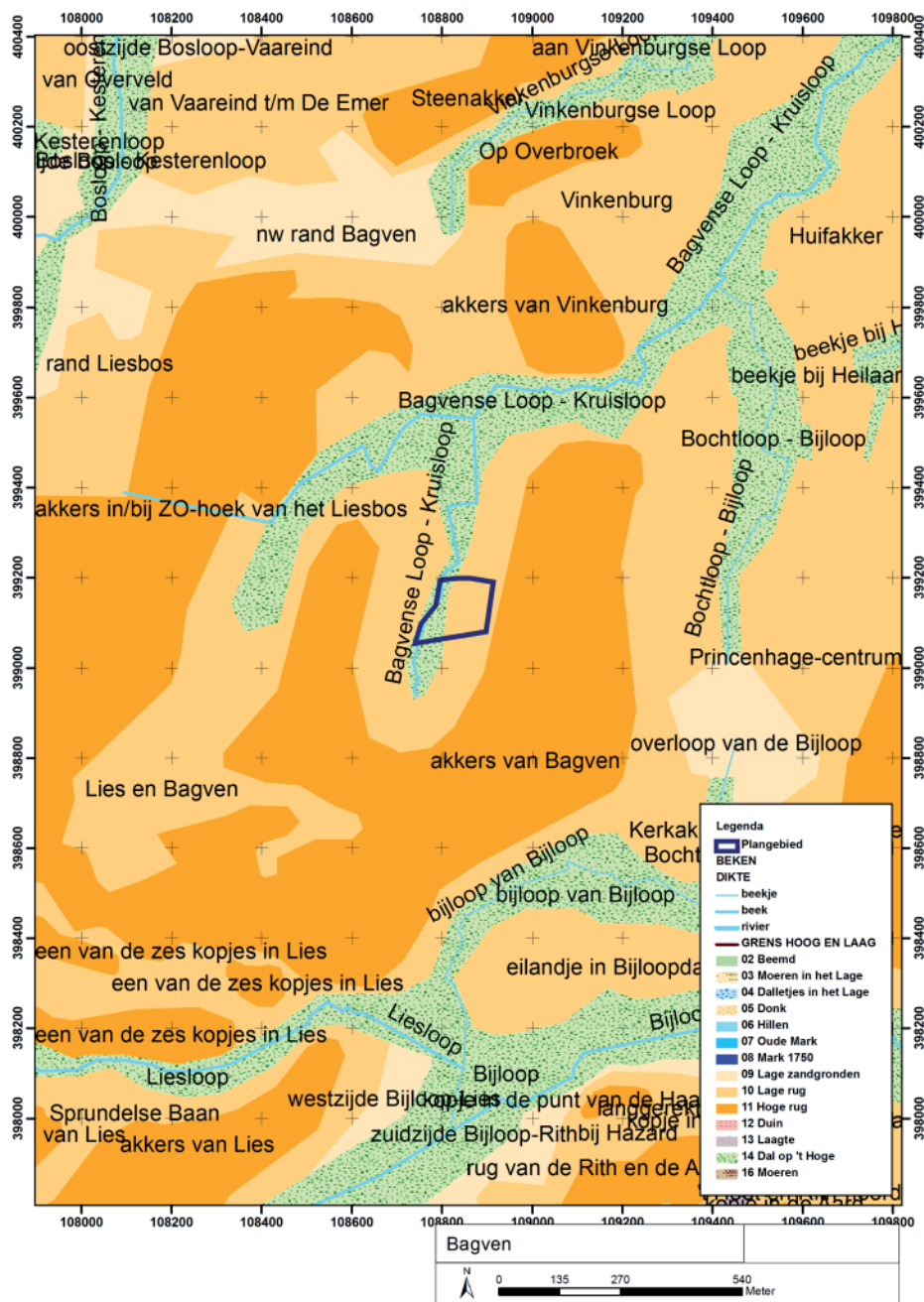
LANDSCHAPPELIJKE GEGEVENS EN HISTORISCHE CONTEXT

De geomorfologische kaart in Archis3 laat zien dat het grootste gedeelte van het plangebied is gelegen op een dekzandrug (3L5). Over de westelijke helft van het plangebied loopt echter van noord naar zuid een dalvormige laagte (2R2). Leenders (2006) heeft dit kaartbeeld gespecificeerd en daaruit blijkt dat de dekzandrug de lage dekzandrug van Lies en Bagven is, en de dalvormige laagte het beekdal van de Bagvense Loop-Kruisloop (afb.3).

De bodem in het plangebied bestaat uit hoge zwarte enkeergronden (zEZ23; lemig, fijn zand). De grondwatertrap is VI in het oosten en VII in het westen. Dit houdt respectievelijk in dat er sprake is van een gemiddeld hoogste grondwaterstand van 40-80 of >80 centimeter onder maaiveld en een gemiddeld laagste grondwaterstand van > 120 centimeter onder maaiveld. De combinatie van bodemsoort en grondwatertrap betekent dat er in het oostelijk deel van het plangebied sprake is van zeer goede landbouwgronden en in het westelijk deel van vrij matige zandbouwlandgronden.

Het plangebied is gelegen binnen het middeleeuwse bolle akkercomplex van Princenhage-Centraal. Het noordelijk deel van het plangebied is gelegen ter hoogte van het gehucht Bagven dat bestond uit verspreide bewoning langs de voormalige Bagvensestraat. Ten zuidoosten van het plangebied lag de huizengroep Bagven-Liesboslaan. Hier stonden enkele boerderijen met landarbeiderswoningen aan de dreef richting het Liesbos. Op de kadastrale minuut uit 1824 is te zien dat geen bebouwing behorende tot die twee gehuchten in het plangebied is gesitueerd. Binnen het plangebied is op deze kaart alleen sprake van perceleringsgrenzen.

Het plangebied ligt ingeklemd tussen het landgoed Vinkenburg in het noorden en het landgoed Zoutland in het zuiden.

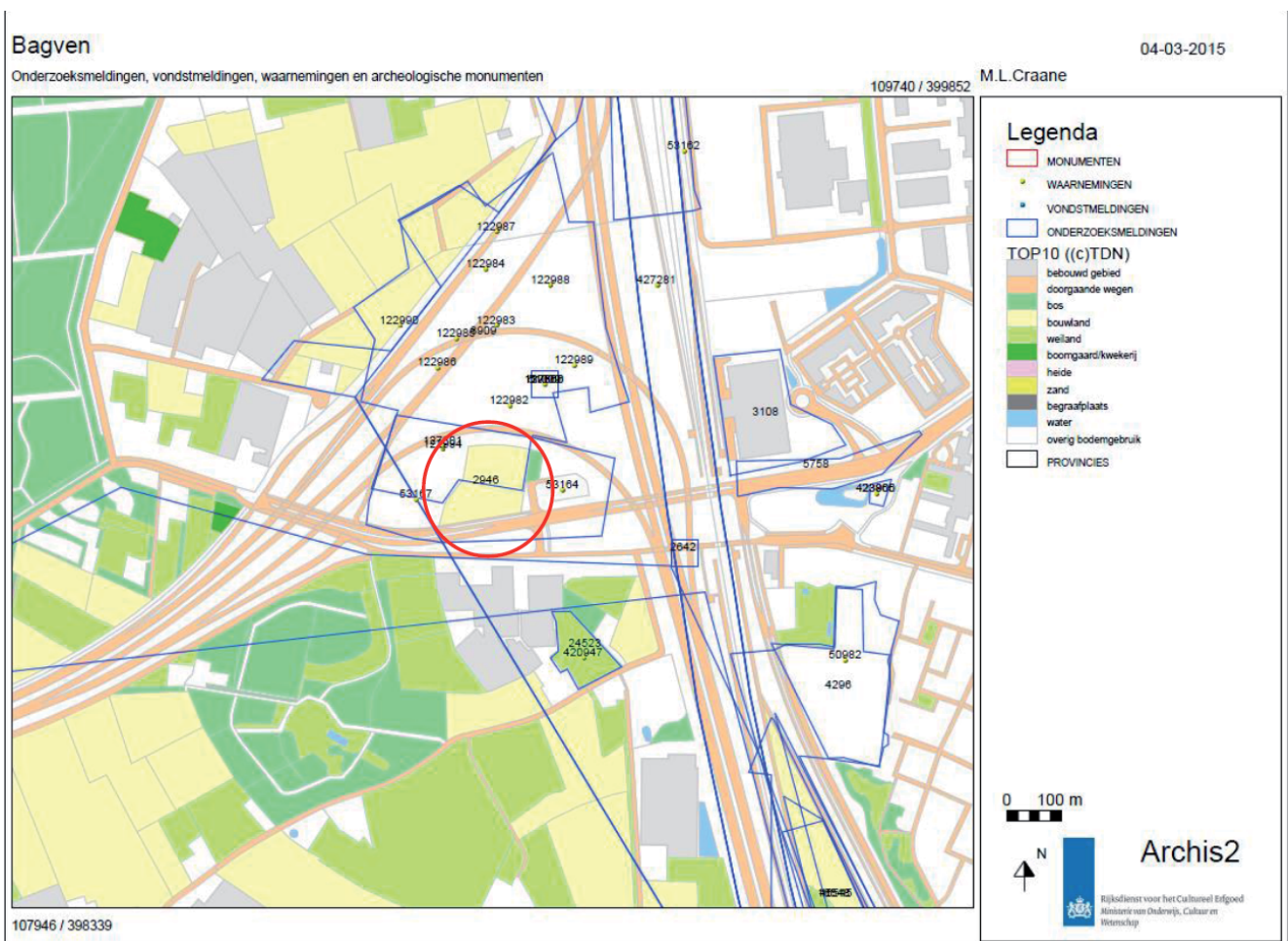

Afb. 3.
Het fysisch landschap volgens Leenders (2006) in de omgeving van het plangebied.

4

ARCHEOLOGISCHE ACHTERGRONDEN

In het kader van de aanleg van de HSL en de aanpassing van knooppunt Princeville zijn in de directe omgeving van het plangebied een groot aantal onderzoeken uitgevoerd in de jaren '90 van de 20ste eeuw.² Het betreft de onderzoeksmeldingen 2946, 3909, 10377, 1966, 10314, 10018. Er zijn tijdens deze onderzoeken sporen en vondsten uit de ijzertijd, Romeinse tijd en middeleeuwen aangetroffen. De sporen zijn van spiekers daterend vanaf de midden ijzertijd tot de Romeinse tijd. Daarnaast is er een bijgebouw aangetroffen met een mogelijke datering uit de vroege middeleeuwen. Het plangebied zelf is echter nog niet archeologisch onderzocht.

Afb. 4.
Onderzoeksmeldingen, waarnemingen en vondstmeldingen in de omgeving van het plangebied zoals vermeld in Archis2.

5

DOELSTELLING

5.1 Doelstelling

Het inventariserende veldonderzoek heeft tot doel op een snelle, maar betrouwbare wijze inzicht te verschaffen in de aanwezigheid van archeologische relictten in het plangebied door middel van proefsleuven. Daarbij dient voldoende inzicht te worden gegeven in de inhoudelijke en fysieke kwaliteit van de mogelijk aanwezige bewoningssporen op de betreffende locatie (aard, ouderdom, omvang, gaafheid, conservering) teneinde tot een waardestelling te kunnen komen.

5.2 Vraagstelling

In de omgeving van Breda kunnen archeologische sporen en vondsten worden aangetroffen uit het paleolithicum tot en met het neolithicum, maar deze worden niet op grote schaal aangetroffen. Archeologisch onderzoek in de nabije omgeving heeft uitgewezen dat het dekzandlandschap van Breda-West vanaf de bronstijd (circa 2000 v.Chr.) vrij intensief bewoond is geweest. Hierbij is tevens een nieuw beeld ontstaan van de bewoning in de ijzertijd (500 v. Chr. tot begin van de jaartelling), Romeinse tijd (begin van de jaartelling tot circa 400 na Chr.) en vroege middeleeuwen (450-1050 na Chr.). Achterliggend doel van het onderzoek is het zo compleet mogelijk onderzoeken van enkele dekzandruggen in het landschap waardoor een duidelijk beeld gevormd kan worden van de bewoningsgeschiedenis, de ontwikkeling van de bewoning in de regio en het gebruik van de ruimte in al zijn aspecten op deze landschappelijke eenheden.

In de late middeleeuwen en nieuwe tijd neemt de hoeveelheid activiteiten – en de archeologische overblijfselen daarvan – toe. Voor de gemeente Breda zijn naast de sporen uit de bronstijd tot en met de vroege middeleeuwen ook de sporen uit de late middeleeuwen (de periode van stadsontwikkeling), de sporen verbonden aan de Nassa's en de sporen uit de Tachtigjarige oorlog van groot belang.

Ook onderwerpen uit meer recente perioden kunnen voor de geschiedenis en voor het verhaal van de stad Breda aanleiding zijn een archeologisch (voor)onderzoek te laten uitvoeren.

In het noorden en noordwesten van Breda bevindt zich een lager gelegen en nat gebied. Het betreft een paleolandschap waar overstromingen en veengroei (afzettingen van Duinkerken, Walcheren laagpakket) een belangrijke rol spelen.

Het landschap waarin de mensen gedurende de bewoningsperiode woonden is op diverse wijzen ingericht en gebruikt. De nalatenschap van deze inrichting en het gebruik daarvan geeft ons weer de mogelijkheid inzicht te krijgen in het leef- en denkpatroon van de bewoners gedurende de late prehistorie en de middeleeuwen. De vraagstellingen bij dit thema beslaan een breed geheel, van nederzetting tot begravingen. Het doel is een beeld te creëren van het leven in de regio Breda. De aandacht bij het onderzoek naar het natuurlijke landschap is met name gericht op de niet door de mens beïnvloede omgeving c.q. die aspecten van de natuur die uiteindelijk het menselijk handelen hebben beïnvloed. Bij dit onderzoeksthema staat de ontstaanswijze van het gebied centraal. Er kan namelijk naast de landschappelijke ligging van de vindplaatsen ook een beeld verkregen worden van de ruimere regio.

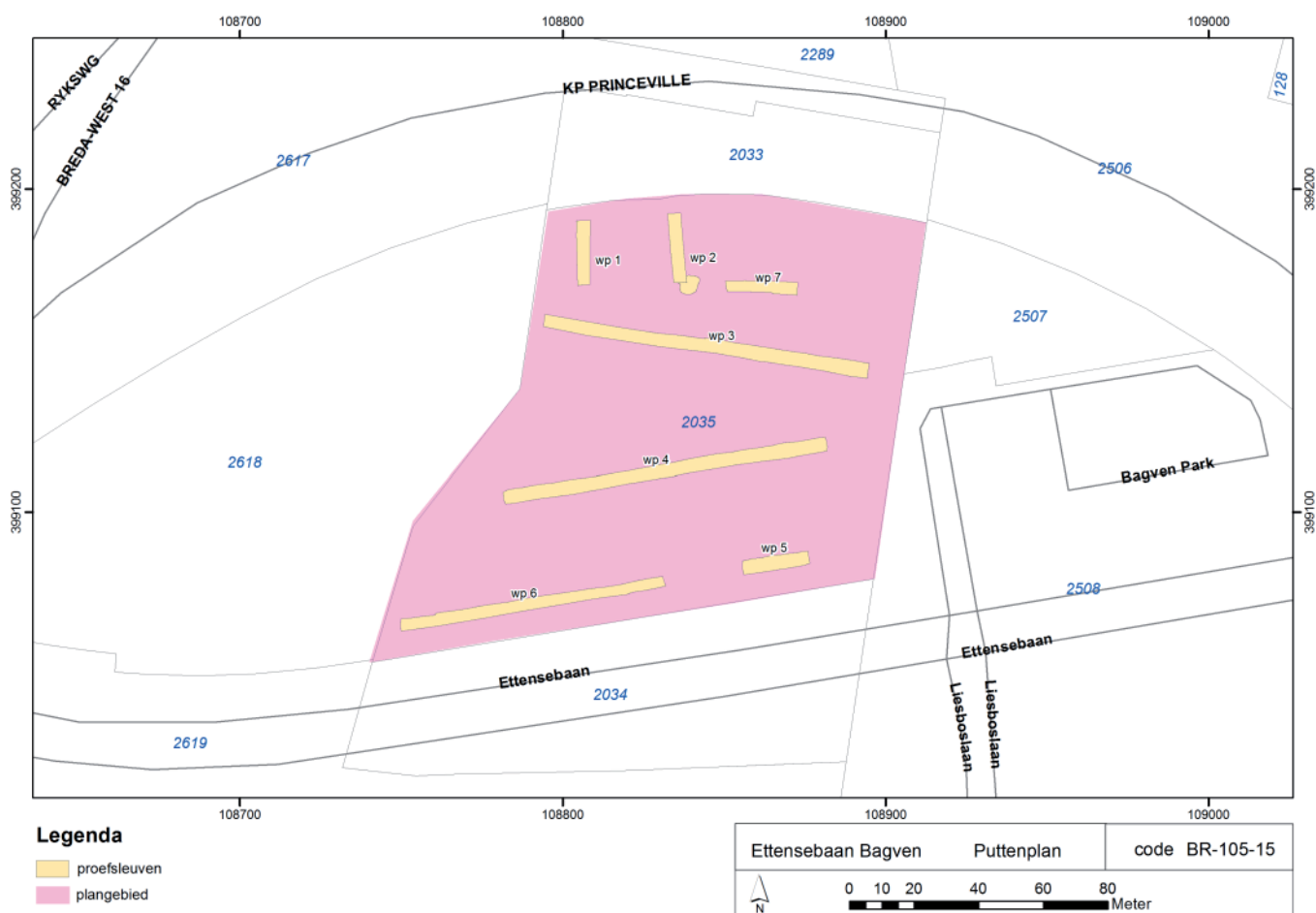
In het PvE zijn de volgende gebiedsspecifieke onderzoeksvragen geformuleerd, die aan de hand van de resultaten van het IVO-P beantwoord zouden moeten kunnen worden.

- Kunnen de resultaten van dit onderzoek in verband worden gebracht met de resultaten van de onderzoeken die in de omgeving van het plangebied zijn gedaan in het kader van de aanleg van de HSL en aanpassing van knooppunt Princeville.
- Zijn er sporen van de gehuchten Bagven en Bagven-Liesboslaan aanwezig in het plangebied?
- Hoe is de bodemopbouw in het gebied (tevens eventueel door middel van boringen in kaart te brengen)?
- Zijn er sporen uit het paleolithicum of mesolithicum aanwezig?
- Zijn er sporen uit het neolithicum, de bronstijd, ijzertijd of Romeinse tijd aanwezig?
- Zijn er sporen van ontginning aanwezig?
- Is er sprake van een esdek en wat is de ontwikkeling en datering hiervan?
- Zijn er sporen die wijzen op middeleeuwse oorsprong van de bewoning?
- Zijn er sporen van oudere infrastructuur aanwezig?
- Is er bebouwing aanwezig?
- Zijn er aanwijzingen voor activiteiten uit de Spaanse tijd? Zijn er sporen van een legerkamp, of omwalling?
- Zijn er nog andere (bewonings)sporen?
- Wat is de aard, omvang (begrenzing vaststellen), datering, context, gaafheid, kwaliteit van de aangetroffen sporen?
- Wat is de waarde van de aangetroffen sporen?

Naast deze onderzoeksvragen worden er in het PvE ook nog een aantal onderzoeksthema's en vraagstellingen vermeld die vanuit het totale archeologisch onderzoek in Breda-West zijn vertaald. In dit rapport staan deze weergegeven in bijlage 1. Indien deze relevant zijn voor de resultaten van dit onderzoek zal op deze vragen worden ingegaan in paragraaf 8.1.

6 WERKWIJZE

Het inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven is uitgevoerd in de periode tussen 9 en 13 maart 2015. Er zijn in totaal zeven proefsleuven aangelegd met verschillende afmetingen en oriëntatie. In totaal is er een oppervlakte van 1544 vierkante meter onderzocht. Dat is ongeveer 9 % van het totale oppervlakte van het plangebied. De ligging van twee proefsleuven wijkt af van de planning in het PvE (werkputten 3 en 7). Deze afwijking is besproken en geaccordeerd met en door het bevoegd gezag (F.J.C. Peters) en heeft geen nadelige invloed op de doelstelling van het onderzoek gehad. In het zuiden van werkput 2 is ter hoogte van spoornummer 021 een uitbreiding aangelegd, om de begrenzing van het spoor in kaart te kunnen brengen.

Afb. 5.
Plangebied Ettensebaan Bagven met de locatie van de werkputten op de huidige kadaster kaart.

Bij de aanleg van de werkputten is de bovengrond afgegraven tot op het niveau waar de grondsporen goed leesbaar waren. Het vlak is aangelegd met behulp van een graafmachine met gladde bak. De vlakken zijn gefotografeerd en vervolgens ingemeten met de robotic total station. De vlakhoogtes en maaiveldhoogtes zijn om de vijf meter gemeten. Alle sporen zijn gecoupeerd en gedocumenteerd, en de archeologisch relevante sporen zijn afgewerkt. Om de tien meter zijn de profielen met een breedte van één meter gedocumenteerd en wanneer dit relevant was zijn de profielen over een grotere breedte afgestoken en gedocumenteerd. Het meetsysteem is via hoofdmeetpunten binnen het plangebied nauwkeurig gekoppeld aan het Rijksdriehoeksnet. De hoofdmeetpunten werden ingemeten door landmeters van de gemeente Breda. Tijdens het onderzoek is gewerkt conform KNA 3.3 en het Programma van Eisen.

7.1 Ondergrond en stratigrafie

De natuurlijke ondergrond in het plangebied bestaat uit geel matig siltig dekzand. De top van het dekzand bevindt zich in het westen op het laagste punt op 3,23 m + NAP en in het oosten op het hoogste punt op 4,04 m + NAP. Op het dekzand is in het grootste deel van het plangebied een inspoelingshorizont aanwezig. In het westen is in enkele profielen nog een uitspoelingshorizont intact, waarop nog een laag sterk humeus, zwart, matig siltig zand aanwezig is.

In de meeste profielen dekt een humeus, opgebracht pakket het dekzand en/of de inspoelingslaag direct af. Samen met de geroerde bouwvoor vormt het humeuze opgebrachte pakket de bovenste 40 tot 70 centimeter van de bodem.

De aangetroffen bodemopbouw is vergelijkbaar met het gedocumenteerde profiel in het zuiden van de vindplaats Bagven, waar in 1999 en 2000 archeologisch onderzoek heeft plaatsgevonden (zie afb. 8).³

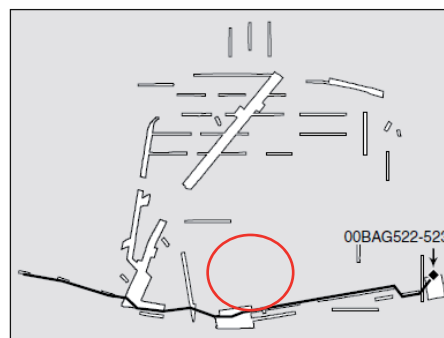
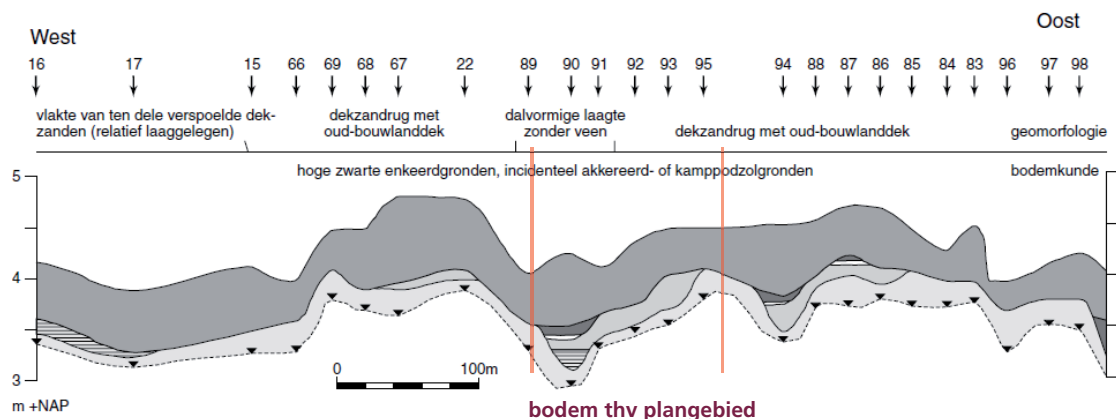
Het westen van het plangebied is gelegen in een dalvormige laagte zonder veen. In dit deel van het plangebied, ter hoogte van het dal van de Bagvense loop, heersen natte omstandigheden. Het vlak van de proefsleuven liep in het westelijke deel direct onder water. In de profielen waren roestvlekken aanwezig tot in de A-horizont en had het dekzand een lichtgrijze kleur (gereduceerd).

In het oosten van het plangebied stijgt het landschap naar een dekzandrug met een oud-bouwlanddek.

Afb. 6.
Profiel in het oosten van
het plangebied

Afb. 7.
**Profiel in het zuidwesten
 van het plangebied**

	laag 1: zwak tot matig siltig, zeer fijn tot matig fijn zand (Cg(y)-horizont)
	laag 2: matig humeus, zwak tot matig siltig, zeer fijn zand, bruingekeurd (BCg-horizont)
	laag 3: zwaktot matig humeus, zwak tot matig siltig, zeer fijn zand (begraven Bhs-horizont)
	laag 4: zwak humeus, zwak tot matig siltig, zeer fijn zand (begraven E-horizont)
	laag 5: sterk humeus, matig siltig, zeer fijn zand (begraven Ah-horizont)
	laag 6: sterk humeus, matig siltig, zeer fijn zand (Aa(p)-horizont)

Afb. 8.
**Profiel in het zuiden van vindplaats Bagven
 (1999-2000) en de ligging van het huidige plangebied
 (bewerkt naar Kranendonk et al. 2006).**

7.2 Sporen en structuren

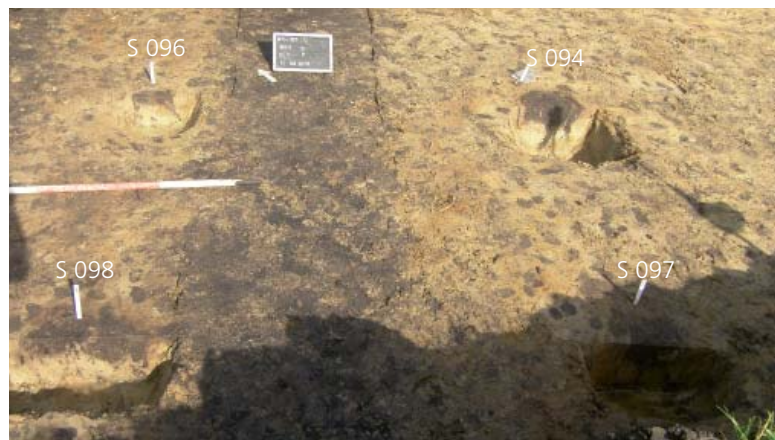
Tijdens het inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven zijn 111 spoornummers uitgedeeld. Hiervan zijn 24 nummers komen te vervallen, omdat deze sporen natuurlijk of recent van aard waren, of door wateroverlast niet nader onderzocht konden worden.

De meeste aangetroffen sporen kunnen in relatie gebracht worden met de ontginning van het gebied en een agrarisch gebruik van het terrein. Vrijwel alle sporen dateren uit de nieuwe tijd, maar er zijn enkele uitzonderingen die mogelijk uit de ijzertijd en middeleeuwen dateren.

IJzertijd

In werkput 4 zijn aanwijzingen voor menselijke aanwezigheid in de ijzertijd aangetroffen. Er zijn fragmenten aardewerk verzameld uit een natuurlijk spoor en tijdens de aanleg van het vlak, die dateren uit deze periode. Nabij de vondstlocatie vormen de paalkuilen S 094, 096, 097 en 098 een vierpalige-spieker (structuur 2) met afmetingen van 2 x 2 meter. Enkele meters naast de structuur ligt paalspoor S 092, dat wat betreft de vulling op sporen uit deze periode lijkt.

Dateerbare vondsten ontbreken uit deze sporen, dus er is geen betrouwbare datering te geven aan deze structuur en losse paalkuil. Echter de naastgelegen vindplaats Bagven omvat meerdere vergelijkbare structuren en sporen, daterend uit de midden en late ijzertijd. Mogelijk strekt deze vindplaats zich dus verder uit tot in het huidige plangebied.

Afb. 9.
Structuur 2, een vier-palige spieker in werkput 4.

Waterkuil

In het noorden van het plangebied is in werkput 2 een waterput of -kuil (S 021) aangetroffen. De maximale diameter van het ovale spoor in het vlak was 4,7 meter, in de coupe was dit 4,5 meter. De oostelijke wand van de kuil heeft een flauwe helling, die trapsgewijs is aangelegd. Hierdoor was het mogelijk in de kuil af te dalen om het water te bereiken. Vanaf een meter tot anderhalve meter onder het vlak worden de wanden van het spoor steiler en is de kuil op het diepst waargenomen punt (2 meter onder het vlak) nog 1,2 meter breed. Er is geen bekisting of bekleding aangetroffen. Mogelijk is deze verwijderd, nadat de waterput in onbruik is geraakt, of de kuil heeft nooit een beschoeiing bevat. Het spoor had een vrij homogene, zeer humeuze vulling.

Er waren alleen in de bovenste vullingen van het spoor vondsten aanwezig. Uit de bovenste vulling 2 is een steelfragment van een kleipijp gevonden, en in vulling 1 een bodemfragment van een miniatuur kop van pijpjarde dat dateert uit de periode late middeleeuwen B tot nieuwe tijd B (1250-1850). Deze vondsten zijn niet betrouwbaar voor een datering van het spoor.

Greppel S 107 wordt oversneden door of hoort bij de waterkuil S 021. Het greppeltje heeft een noordoost-zuidwest oriëntatie en is alleen ten noordoosten van de waterkuil aanwezig, en loopt dus niet door aan de zuidwestelijke zijde. Mogelijk heeft de greppel gezorgd voor de watertoevoer en afwatering van de waterkuil.

Ontginning en verkaveling

In het noordelijke en het oostelijke deel van het plangebied zijn zestien spoor-nummers uitgedeeld aan in totaal twaalf greppels. Hiervan zijn drie greppels op de kadastrale kaart van 1824 opgetekend als perceelgrenzen. Deze perceelgreppels zijn in verband te brengen met de bewoning van het gehucht Bagven, dat tot in 2000 nC verspreid aan de voormalige Bagvenestraat was gelegen. De overige greppels volgen min of meer de oriëntatie van de perceelgrenzen, zoals deze op de kadastrale kaart van 1824 staan weergegeven. De greppels zullen in verschillende fasen zijn gegraven tijdens de ontginning van het gebied en hebben gediend voor de afwatering van het terrein en begrenzing van de percelen.

In werkput 1 loopt parallel aan greppel S 002 een palenrij (structuur 003) met een noord-zuid oriëntatie. Deze tien palen (S 004 t/m 013) vormen samen met de greppel een begrenzing en afrastering van twee percelen.

In werkput 4 is een min of meer oost-west gelegen palenrij (structuur 1) gedocumenteerd. De rij bestaat uit acht palen (S 078 t/m 086), maar loopt vermoedelijk nog door in oostelijke en westelijke richting. De paalkuilen liggen op een onderlinge afstand van 1,25 meter van elkaar. De palenrij volgt de oriëntatie van de omliggende perceelgrenzen op de kadastrale minuut van 1824, en heeft vermoedelijk gefunctioneerd als afrastering.

Zowel in het noorden als het zuiden van het plangebied zijn grote delen van het dekzandniveau verstoord door grondverbetering. Deze sporen volgen hetzelfde patroon als de grondverbeteringssporen, die tijdens het onderzoek in 1999 en 2000 zijn aangetroffen binnen de vindplaats Bagven. Met name in de opgravingsputten direct ten zuiden van het huidige plangebied heeft op grote schaal grondverbetering plaatsgevonden.

In het westelijke deel van werkput 7 troffen we een grote depressie aan, die was gevuld met modern afval, zoals plastic. Mogelijk een vijver of drenkkuil, die op het boerenerf heeft gelegen, dat hier nog tot in 2000 aanwezig was.

Legenda

- natuurlijke bodem
- greppels
- sporen
- verstoord

Ettensebaan Bagven	greppels op kadaster 1824	code BR-105-15
N 01020406080 Meter		

Afb. 11.
Kadastrale kaart van 1824 met de verschillende aangetroffen greppel structuren.

7.3 Vondsten

Tijdens het inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven zijn er dertig vondstnummers uitgedeeld aan in totaal 33 vondsten. Onderdeel van het vondstmateriaal zijn twee monsters: een algemeen biologisch monster van het humeuze A-horizont S 100 en een houtskool monster van paalkuil S 094 (structuur 2). Beide monsters zijn genomen om de organische component te laten dateren door middel van een C14-analyse. Deze dateringen zijn vooralsnog niet uitgevoerd.

Het overige vondstmateriaal omvat fragmenten keramiek, hout, metaal, kleipijp en natuursteen. Een volledig overzicht van de vondsten staat in bijlage 3, 4 en 5. Behalve de fragmenten handgevormd aardewerk uit de ijzertijd dateren alle vondsten uit de late middeleeuwen B en nieuwe tijd.

Afb. 10.
Accijnsloodje uit de 19de eeuw

Afb. 12.
**Miniatuur kop van pijp-
aarde.**

Het ijzertijd materiaal is door F.J.C. Peters beschreven. Het aardwerk betreft twee wandscherven, waarvan één vermoedelijke bodem, en één wandfragment. Alle scherven zijn potgruisgemagerd en vertonen geen bijzondere wandafwerking of -versiering. De twee wandfragmenten zijn secundair verbrand.

Het keramiek uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd is door L. de Jonge beschreven, het metaal door P. Mackenbach, de kleipijpen door T. Tolenaar, en het vuursteen door P. Dijkstra.

8

CONCLUSIE

In maart 2015 heeft de Afdeling Ruimte van de gemeente Breda een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven uitgevoerd op een perceel aan de Ettensebaan te Breda. Hierbij zijn verspreid over het plangebied zeven proefsleuven aangelegd. Het proefsleuven onderzoek heeft sporen en vondsten opgeleverd daterend uit de ijzertijd, late middeleeuwen B en de nieuwe tijd.

Het onderzoek heeft bevestigd dat het westelijke deel van het plangebied gelegen is ter hoogte van het dal van de Bagvense Loop. Meer richting het oosten stijgt het landschap en is er sprake van een dekzandrug.

De meeste aangetroffen sporen kunnen in relatie gebracht worden met de ontginning van het gebied en een agrarisch gebruik van het terrein. Vrijwel alle sporen dateren uit de nieuwe tijd. Het gaat om greppels, palen, kuilen en sporen van grondverbetering.

Enkele fragmenten aardewerk dateren uit de ijzertijd en een nabijgelegen spieker dateert mogelijk ook uit deze periode. Een grote waterkuil in het noordelijke deel van het plangebied heeft een onbekende datering. Vergelijkbare structuren zijn bekend uit de ijzertijd en de middeleeuwen. Vondsten uit het spoor zijn afkomstig uit de bovenste vullingen, en zijn daardoor niet representatief voor de datering van de waterkuil.

8.1 Beantwoording van de onderzoeksvragen

Op basis van de aangetroffen sporen en vondsten kunnen alleen de gebiedsspecifieke onderzoeksvragen beantwoord worden.

Kunnen de resultaten van dit onderzoek in verband worden gebracht met de resultaten van de onderzoeken die in de omgeving van het plangebied zijn gedaan in het kader van de aanleg van de HSL en aanpassing van knooppunt Princeville.

De resultaten van het onderzoek sluiten aan op de naastgelegen archeologische vindplaats Bagven. Hier zijn op een dekzandrug nederzettingssporen uit de ijzertijd en Romeinse tijd aangetroffen, en in een lager gelegen deel waren nog enige sporen uit deze periode aanwezig. In het lager gelegen deel bevond zich tevens een greppelsysteem uit de nieuwe tijd. In het huidige plangebied troffen we een vindplaats aan, die aansluit op het lager gelegen deel van de vindplaats Bagven.

Zijn er sporen van de gehuchten Bagven en Bagven-Liesboslaan aanwezig in het plangebied?

Perceelgreppels en een moderne vijver in het noordelijke deel van het plangebied kunnen in verband worden gebracht met het voormalige gehucht Bagven.

Deze sporen dateren uit de nieuwe tijd tot en met de laatste fase van de bewoning van het gehucht in 2000.

Hoe is de bodemopbouw in het gebied?

Het dekzand bevindt zich in het plangebied op een niveau tussen 3,23 en 4,04 m + NAP. Het westelijke deel ligt in een nat en laaggelegen gebied, in het dal van de Bagvense loop. In oostelijke richting stijgt het landschap naar een dekzandrug.

Zijn er sporen uit het paleolithicum of mesolithicum aanwezig?

Er zijn geen sporen uit deze perioden aangetroffen.

Zijn er sporen uit het neolithicum, de bronstijd, ijzertijd of Romeinse tijd aanwezig?

Er zijn enkele aardewerk fragmenten daterend uit de ijzertijd verzameld in het centrale deel van het plangebied. Nabij deze vondstlocatie is een vier-palige spieker aangetroffen, die vermoedelijk ook uit deze periode dateert. Een grote waterkuil in het noorden van het plangebied heeft een onbekende datering. Vergelijkbare kuilen binnen de vindplaats Bagven hebben een datering in de ijzertijd of middeleeuwen.

Zijn er sporen van ontginning aanwezig?

Er zijn twaalf greppels gedocumenteerd in het plangebied. De greppels zullen in verschillende fasen zijn gegraven tijdens de ontginning van het gebied en hebben gediend voor de afwatering van het terrein en begrenzing van de percelen.

Is er sprake van een esdek en wat is de ontwikkeling en datering hiervan?

In het gehele plangebied is in één of meerdere fasen humeuze grond op de natuurlijke ondergrond opgebracht. Vondsten uit deze lagen dateren vanaf de late middeleeuwen B. Dit esdek zal in het plangebied vanaf de late middeleeuwen zijn ontstaan. Binnen de vindplaats Bagven is er sprake van een gelijke ontwikkeling en datering van het esdek.

Zijn er sporen die wijzen op middeleeuwse oorsprong van de bewoning?

Er zijn enkele vondsten verzameld, die dateren uit de late middeleeuwen B, maar er zijn geen sporen die wijzen op middeleeuwse bewoning in het gebied.

Zijn er sporen van oudere infrastructuur aanwezig?

Er zijn geen sporen van oudere infrastructuur gevonden.

Is er bebouwing aanwezig?

Er is geen bebouwing aangetroffen in het plangebied.

Zijn er aanwijzingen voor activiteiten uit de Spaanse tijd? Zijn er sporen van een legerkamp, of omwalling?

Er zijn geen sporen of vondsten gedaan, die in relatie staan met de Tachtigjarige Oorlog.

Zijn er nog andere (bewonings)sporen?

Er zijn twee palenrijen aangetroffen, die een afrastering binnen of tussen percelen hebben gevormd. Verder zijn er enkele kuilen, paalkuilen en sporen van grondverbetering gedocumenteerd, die verband houden met een agrarisch gebruik van het gebied vanaf de late middeleeuwen B.

Wat is de aard, omvang (begrenzing vaststellen), datering, context, gaafheid, kwaliteit van de aangetroffen sporen?

Er zijn enkele losse aardewerkvondsten uit de ijzertijd en een spieker uit mogelijk dezelfde periode aangetroffen. Deze vindplaats sluit aan op de vindplaats Bagven, waar ten noorden en westen van het huidige plangebied nederzettingssporen zijn aangetroffen uit de midden en late ijzertijd.

Er zijn sporen van ontginning en agrarisch gebruik van het gebied aangetroffen, die dateren vanaf de late middeleeuwen B tot en met de nieuwe tijd C. Deze vindplaats kan niet begrensd worden, want greppelstructuren lopen door buiten het onderzochte terrein. Gelijke sporen zijn tevens binnen de vindplaats Bagven gevonden.

Wat is de waarde van de aangetroffen sporen?

De informatiewaarde van de aangetroffen sporen is middelhoog. De aangetroffen sporen verschaffen inzicht in de omvang van de eerder in kaart gebrachte vindplaats Bagven. Echter zijn de meeste sporen van recente datum.

9

WAARDERING EN AANBEVELING

Er zijn twee vindplaatsen aangetroffen, die worden gewaardeerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 3.3 (KNA 3.3). Dit waarderingsproces vindt plaats in een aantal stappen:

1. Waardering op basis van belevingsaspecten, waardering op basis van schoonheid en herinneringswaarde.
2. Waardering op basis van fysieke criteria, waardering op basis van gaafheid en conservering.
3. Waardering op basis van inhoudelijke criteria, waardering op basis van zeldzaamheid, informatie waarde, ensemblewaarde en representativiteit.

waarden	criteria	scores
beleving	schoonheid	nee
	herinneringswaarde	nee
fysieke kwaliteit	gaafheid	2
	conservering	2
inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	2
	informatie waarde	2
	ensemblewaarde	1
	representativiteit	n.v.t.

Tabel 1
Scoretabel waardstelling uit de KNA 3.3 waarbij 1 de laagste waarde en 3 de hoogste waarde is

1. De criteria schoonheid en herinneringswaarde zijn alleen van toepassing op archeologische vindplaatsen die nog zichtbaar zijn in het landschap. Hier is dat niet het geval daarom is de belevingswaarde niet van toepassing op het onderzochte terrein.
2. De criteria gaafheid en conservering worden middelhoog gescoord. De sporen waren goed geconserveerd, maar dat komt ook deels doordat ze van recente datum waren en delen van het plangebied bleken verstoord.
3. De criteria zeldzaamheid, informatiewaarde krijgen een middelhoge score. De aangetroffen sporen hebben deels nieuwe informatie opgeleverd over de bewoningsgeschiedenis van dit gebied. De ensemblewaarde scoort echter laag omdat de sporen op zichzelf geen grote waarde hebben.

De aangetroffen sporen in het plangebied zijn middels het inventariserend veldonderzoek voldoende onderzocht. Het advies luidt om het gehele plangebied vrij te geven voor wat betreft archeologie. De directe omgeving van het plangebied kent onverminderd een middelhoge archeologische verwachting en dient bij voorgenomen bodemingrepen archeologisch onderzocht te worden.

Tot slot merken we op dat dit archeologisch onderzoek geen 100% garantie geeft dat er geen archeologische vindplaatsen aanwezig zijn. Wanneer er bij het ontgraven van het terrein toch nog archeologische sporen aan het licht komen, dienen deze volgens de Monumentenwet 1988 binnen drie dagen te worden gemeld bij de Afdeling Ruimte van de gemeente Breda.

Centraal College van Deskundigen, 2010. *Kwaliteitsnorm nederlandse Archeologie, versie 3.3*, Gouda.

Bles, B.J. en R. Visschers, 1983. *Bodemkaart van Nederland schaal 1 : 50 000. Toelichting bij de herziene uitgave van blad 50 West Tilburg*, Stiboka, Wageningen.

Kranendonk, P., P. van der Kroft, J. Lanzing & B. Meijlink (red.), 2006. *Witte vlekken ingekleurd. Archeologie in het tracé van de HSL (RAM 113)*, Amersfoort.

Leenders, K.A.H.W., 2006. *Cultuurhistorische landschapsinventarisatie gemeente Breda*, Breda.

Peters, F.J.C. en M.L. Craane, 2015. *Programma van Eisen Breda. Seminarieweg 29 (2015/13)*, Breda.

Peters, F.J.C. en M.L. Craane, 2015. *Selectiebesluit archeologie Ettensebaan Bagven, (2015/16)*, Breda.

Websites

<http://archis2.archis.nl>

Noten

1. Peters en Craane 2015.
2. BR-105-93/96/98/99, vindplaats 26/27, zie ook Kranendonk et al. 2006.
3. Kranendonk et al. 2006, 136-139.

Bijlage 1: onderzoeksthema's en vraagstellingen

Zoals in paragraaf 5.2 staat vermeld dient er naast de gebiedsgerichte onderzoeksvragen ook aandacht te worden besteed aan onderstaande onderzoeksthema's en vraagstellingen die vanuit het totale archeologisch onderzoek in Breda-West zijn vertaald.

Landschap

- Hoe zag de paleogeografie er uit? Wat is de geomorfologische achtergrond van het huidige landschap? Wat is de hydrologische ontwikkeling in het gebied?
- Welke ontwikkelingen van het landschap en het milieu vonden gedurende deze periode plaats en welke invloeden hadden deze op het leefmilieu van de mens?

Bodem

- Tot op heden bestaat nog geen compleet beeld van de bodemopbouw in het centrum van Breda. Dit is onder andere het gevolg van het feit dat in de loop van de late middeleeuwen de mens op grote schaal het natuurlijk landschap heeft aangepast door middel van ophogingen. Enerzijds lijkt het landschap een belangrijke rol gespeeld te hebben bij het uitkiezen van de oudste nederzettingenkern van Breda, anderzijds heeft men aan het eind van de 13e eeuw en het begin van de 14e eeuw op grote schaal de natuurlijke loop van de Mark teruggedrongen ten behoeve van uitbreiding en verdichting van de middeleeuwse kern. Ook bij de aanleg van de stadsverdediging lijkt het reliëf en landschap een belangrijke rol gespeeld te hebben. Informatie over de exacte wisselwerking tussen het natuurlijk landschap en de ontwikkeling en inrichting ligt op veel plaatsen in het bodemarchief opgeslagen.
- Archeologisch onderzoek naar het gebruik en de functie van beekdalen in het verleden heeft tot nu toe op kleine schaal plaats gevonden. Om beter inzicht te verkrijgen in de relatie en interactie tussen mens en beekdalen is het van belang de bodemopbouw en processen van bodemvorming in beekdalen beter in kaart te brengen.
- De hoger gelegen dekzandruggen zijn van oudsher geliefde plaatsen voor de mens om zich te vestigen. De ontwikkeling van cultuurlagen en esdekken is een belangrijk onderdeel van het archeologisch onderzoek. Op basis van deze ontwikkelingen kan een beter inzicht worden verkregen in het gebruik, de functie en betekenis van het landschap voor de mens.
- In Breda komen niet alleen pleistocene zandgronden voor die worden aangeduid als het Hoge, in het noordelijke deel van Breda komen holocene afzettingen voor, het Lage. In dit deel van Breda komen moeren (veengebieden),

dalletjes, dijken, beemden en donken voor. Vooral de beemden zijn een kenmerkend onderdeel van het Lage en werden als grasland werden in het verleden extensief gebruikt als hooilanden en voor het weiden van vee. De functie van en de relatie tussen het Lage en de mens is nog niet intensief onderzocht.

Flora/fauna

- Wat was de aard van de begroeiing van het landschap gedurende de periode late prehistorie tot en met de middeleeuwen en welke invloeden had deze op de leefwijze van de mens?
- Welke wilde dieren kwamen in de vrije natuur in de omgeving van de nederzetting en de nederzetting zelf voor, zowel op het land als in het water en welke invloed hadden deze op de leefwijze van de mens?
- Welke gedomesticeerde dieren kwamen in de omgeving van de nederzetting en in de nederzetting zelf voor, zowel op het land als in het water en welke invloed hadden deze op de leefwijze van de mens?
- Het verkrijgen van informatie over de lange termijnontwikkeling van de vegetatie in de regio; de verhouding tussen de gebruikte en niet-gebruikte ruimte; de agrarische economie; de voedsel economie; het gebruik van ruimte in huizen en op erven.

Bewoning / Nederzetting

- Zijn er nederzettingssporen op het terrein aanwezig en welke datering hebben zij? Geef, indien mogelijk, een fasering binnen de nederzetting.
- Hoe is de bewoning gestructureerd – losse erven of geconcentreerde bewoning? Is het mogelijk complete erven op dit terrein uit enige periode te onderzoeken?
- Wat is de verklaring voor de locatiekeuze ten opzichte van het 'natuurlijke' landschap en indien mogelijk het cultuurlandschap?
- Welke relatie is er te leggen tussen eventueel in tijd opvolgende elementen in het landschap (bv nederzettingssporen en begravingen uit uiteenlopende perioden)?
- Is er een koppeling mogelijk tussen de archeologische en de historische gegevens en archieven en welke relevantie of betekenis heeft dit?

Verkaveling

- Zijn er sporen van verkaveling in het terrein, en zo ja wat is de aard en de wijze van aanleg van de verkaveling (sloten, greppels, afrastering, etc.)?
- Wat is de vorm van de verkaveling en omvang van de omgrensde percelen, zowel binnen als buiten een eventuele nederzetting?
- Welke relatie is er te leggen tussen de perceelgrenzen en de vroegste kadasterkaarten?
- Waarvoor zijn de kavels gebruikt?

Infrastructuur

- Komen er in het gebied sporen van paden, wegen en voorden voor en welke relatie hebben deze tot het onderzoeksgebied?

- Komen er in het gebied waterbeheerstructuren voor zoals dijken, gemalen, stuwen en (afwatering)sloten en welke relatie hebben deze tot het onderzoeksgebied?
- Wat is de relatie tussen de gebouwen en de diverse elementen van de infrastructuur?
- Wat is de relatie tussen de vormen van infrastructuur en de historische gegevens over paden en wegen?

Vestingbouw

- Zijn in het onderzoeksgebied sporen van vestingbouw of linies (onverstoord) aanwezig?
- Welke fasen uit de vestingbouw zijn op het terrein aanwezig?
- Zijn de sporen van vestingbouw te koppelen aan de vestingkaarten (uitgave gemeente Breda 2008)?

Complextype/Ensemble

- Hoe kan de locatie beschreven worden in termen van ensembles van sporentypen en -clusters? Het gaat erom ensembles te typeren opgebouwd vanuit de meest eenvoudige vorm tot de meest samengestelde vorm. Deze getypeerde (representatieve of juist uitzonderlijke) ensembles hebben de functie van bouwsteen in de beschrijving van de aard van het gehele complextype.
- Het verkrijgen van inzicht in de lange termijnontwikkeling van de bewoning in de regio en daaraan gerelateerd het gebruik van de ruimte.
- Inzicht krijgen in de begrenzing en het karakter van de bewoningssporen; inzicht krijgen in de ruimtelijke en chronologische relatie tussen bewoningssporen uit verschillende perioden; vraagstukken omtrent continuïteit en discontinuïteit in bewoning beantwoorden; inzicht krijgen in de functie en het gebruik van zones in het landschap, bijvoorbeeld de situering van “site” en “off-site”, nederzetting en grafvelden, dekzandrug en beekdal.

Bijlage 2: sporenlijst

Put	Spoor	Spoor- aard	Begin per	Eind per	NAP onder	NAP boven	Spoor- diepte	Opmerking
1	001	GR			2,67	3,3	63	
1	002	GR	NTB	NTC	2,58	3,23	65	
1	003	VERST				3,1		
1	004	PK	NTB	NTC	2,94	3,14	20	
1	005	PK	NTB	NTC	2,83	3,12	29	
1	006	PGK	NTB	NTC	3,01	3,13	12	
1	007	PGK	NTB	NTC	2,99	3,17	18	
1	008	PK	NTB	NTC	3,12	3,2	8	
1	009	PK	NTB	NTC	2,95	3,15	20	
1	010	PGK	NTB	NTC	2,9	3,18	28	
1	011	PGK	NTB	NTC	2,84	3,12	28	
1	012	PGK	NTB	NTC	2,9	3,16	26	
1	013	PK	NTB	NTC	2,95	3,17	22	
1	014	SS				3,14		
1	015	SS				3,14		
1	950	C						
1	951	B						
1	990	ES						
1	999	A						
2	016	GR	NTA	NTB	2,76	3,3	54	
2	017	NAT				3,32		mollengangen
2	018	GVB	NT	NT	3,23	3,47	24	
2	019	PK			2,95	3,23	28	
2	020	KL			3	3,24	24	mogelijk natuurlijk
2	021	WK				3,23		meer dan 2 meter diep
2	950	C						
2	951	B						
2	990	ES						
2	999	A						
3	022	SS			3,17	3,21	4	
3	023	GR	NTB	NTC	2,45	3,31	86	
3	024	SS			3,09	3,11	2	
3	025	PK			2,83	3,13	30	
3	026	PK			2,96	3,12	16	
3	027	PK			2,96	3,14	18	
3	028	SS			3,13	3,17	4	
3	029	NAT				3,27		
3	030	NAT				3,27		
3	031	NAT				3,23		
3	032	NAT				3,23		mollengang
3	033	NAT				3,22		
3	034	NAT						
3	035	PK			3,14	3,26	12	pk?
3	036	PK			2,89	3,19	30	

Put	Spoor	Spoor-aard	Begin per	Eind per	NAP onder	NAP boven	Spoor-diepte	Opmerking
3	037	NAT				3,23		
3	038	KS			3,1	3,2	10	
3	039	XXX						niet kunnen couperen ivm wateroverlast
3	040	XXX						niet kunnen couperen ivm wateroverlast
3	041	XXX						niet kunnen couperen ivm wateroverlast
3	042	XXX						niet kunnen couperen ivm wateroverlast
3	043	XXX						niet kunnen couperen ivm wateroverlast
3	044	NAT				3,25		
3	045	NAT				3,25		
3	046	SS			3,28	3,32	4	
3	047	PK			3,26	3,32	6	
3	048	PK			3,26	3,36	10	
3	049	VERV				3,36		moderne sleuf voor drainage
3	050	GR	NTC	NTC	2,96	3,36	40	
3	051	PAK			3,01	3,17	16	
3	052	GR			2,73	3,15	42	
3	053	PK	NTC	NTC	2,91	3,19	28	
3	054	PK			3,43	3,57	14	
3	055	PK			3,38	3,58	20	
3	056	GVB			3,48	3,56	8	
3	057	PK			3,33	3,57	24	
3	058	PK			3,49	3,59	10	natuurlijk?
3	059	PK			3,45	3,57	12	
3	060	PK			3,53	3,63	10	pk?
3	061	PK			3,44	3,6	16	
3	062	NAT				3,57		mollengangen
3	063	NAT				3,55		
3	064	GR	LMEB	LMEB	3,41	3,6	19	
3	065	GR			3,14	3,58	44	
3	066	GR	NTA	NTB	3,56	3,66	10	
3	067	KL	NTC	NTC	3,79	3,85	6	modern spoor
3	068	KL			3,65	3,85	20	
3	069	DIG				3,84		niet nader onderzocht ivm mogelijke miltvuur
3	070	PK			3,7	3,88	18	
3	071	PK			3,84	3,92	8	
3	072	PK			3,7	3,92	22	
3	073	NAT				3,88		
3	074	PK			3,68	3,84	16	
3	075	PK			3,74	3,82	8	
3	076	PK			3,38	3,58	20	
3	077	PK	LMEB	NTB	3,74	3,84	10	
3	950	C						
3	951	B						
3	990	ES						
3	999	A						

Put	Spoor	Spoor- aard	Begin per	Eind per	NAP onder	NAP boven	Spoor- diepte	Opmerking
4	078	PK			3,81	3,99	18	
4	079	PK			3,9	4,02	12	
4	080	PK			3,79	3,99	20	
4	081	PK			3,89	3,99	10	
4	082	PK			3,93	3,99	6	
4	083	PK			3,88	3,98	10	
4	084	PK			3,87	3,97	10	
4	085	KL			3,7	3,96	26	
4	086	PK			3,9	3,96	6	
4	087	KL	NTB	NTC	3,7	3,86	16	veel bioturbatie
4	088	GR			3,66	3,78	12	greppeltje
4	089	NAT				3,78		bioturbatie
4	090	GR	NTA	NTC	3,31	3,77	46	
4	091	NAT				3,72		restant paal? prehistorisch aw
4	092	PK			3,46	3,66	20	
4	093	PK	NT	NT	3,62	3,7	8	verspoeld
4	094	PK			3,48	3,62	14	
4	095	GR			3,48	3,62	14	
4	096	PK			3,51	3,59	8	pk?
4	097	PK			3,51	3,61	10	
4	098	PK			3,52	3,6	8	pk?
4	099	GR	LMEB	NTB	3,49	3,59	10	
4	100	LG						
4	950	C						
4	951	B						
4	990	ES						
4	999	A						
5	950	C						
5	990	ES						
5	999	VERST						recente vergravingen
6	100	LG						
6	101	NAT			3,08	3,22	14	mogelijk kuiltje, maar waarschijnlijk natuurlijke inspoeling
6	102	PK			3,14	3,26	12	pk? mogelijk natuurlijk
6	103	PK			2,99	3,27	28	pk? mogelijk natuurlijk
6	104	NAT				3,22		
6	105	GR			3,3	3,52	22	
6	106	GR			3,21	3,37	16	hoort bij S 105
6	950	C						
6	951	B						
6	952	E						
6	990	LG						A-horizont
6	999	A						
7	021	WA				3,23		in uitbreiding werkput 2 (meer dan 2 meter diep)

Put	Spoor	Spoor- aard	Begin per	Eind per	NAP onder	NAP boven	Spoor- diepte	Opmerking
7	107	GR			2,75	3,21	46	
7	108	PO	NTC	NTC				vijver? met plastic in de vulling
7	109	SL	NTC	NTC		3,41		plastic in de vulling. Niet gecoupeerd
7	110	PA			3,22	3,36	14	
7	111	PA			3,09	3,37	28	
7	950	C						
7	951	B						
7	990	LG						A-horizont
7	999	VERST						

Bijlage 3: vondstenlijst

Vondstnummer	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Vak	Categorie	Aantal	Gewicht	Opmerking	Begin per	Eind per
BR-105-15.001CER	1	1	002	GR	1	A3	CER	3	43		NTB	NTC
BR-105-15.002PYP	1	p2	990	ES	1		PYP	1	1,2		NTB	NTC
BR-105-15.003HT	1	1	011	PGK	2		HT	1	1575,4	paalfragm L23xDsn10,5naar11,5cm		
BR-105-15.004CER	1	1	013	PK	1		CER	1	9,1		LMEB	NTB
BR-105-15.005CER	3	p1	990	ES	1		CER	1	227,5	s2-fle-1	NTC	NTC
BR-105-15.006CER	3	1	053	PK	1		CER	1	1,8		NTC	NTC
BR-105-15.007CER	2	1	021	WK	1		CER	1	1,1		LMEB	LMEB
BR-105-15.008CER	2	1	016	GR	1		CER	1	26,8		NTA	NTB
BR-105-15.009MTL	3	1	023	GR	1		MTL	1	311,6	zie subnr		
BR-105-15.009MTL1	3	1	023	GR	1		MTL	1	311,4	VERVALLEN=MT4943		
BR-105-15.009MTL-MT4943	3	1	023	GR	1		MTL	1	311,4	ijzer / porselein, geleider stroomdraad, met aw knop/greep met ovale stempel "made in england" en afbeelding? was subnr1	NTC	NTC
BR-105-15.010CER	3	1	050	GR	1		CER	1	5,5		LMEB	NTA
BR-105-15.011CER	3	1	023	GR	1		CER	5	304,5		NTB	NTB
BR-105-15.012CER	3	1	064	GR	1		CER	2	30,3		LMEB	LMEB
BR-105-15.013CER	3	1	066	GR	1		CER	1	45,3		NTA	NTB
BR-105-15.014VST	3	1	067	KL	1		VST	1	81,9	zie subnr		
BR-105-15.014VST1	3	1	067	KL	1		VST	1	81,9	pseudo artefact ofwel geo-fact, natuurproduct zuid limburgs, meestal gebruikt in de schuur/slijpproductie of als ondergrond in wegver harding in de jaren '60-'70, AFGESTOTEN	NTC	NTC
BR-105-15.015STN	3	1	077	PK	1		STN	1	2,4			
BR-105-15.016CER	4	1	999	A	1	A2	CER	1	24		NTC	NTC
BR-105-15.017CER	4	1	091	NAT	1		CER	9	30,5		IJZ	IJZ
BR-105-15.018CER	4	1	950	C	1		CER	1	3,2		IJZ	IJZ
BR-105-15.019MTL	4	1	093	PK	1		MTL	1	2,5	zie subnr		

Vondstnum- mer	Put	Vlak	Spoor	Spoor- aard	Vul- ling	Vak	Cate- gorie	Aan- tal	Ge- wicht	Opmerking	Begin per	Eind per
BR-105- 15.019MTL1	4	1	093	PK	1		MTL	1	2,5	koper, schroef, AFGESTOTEN	NT	NT
BR-105- 15.020STN	4	1	094	PK	1		STN	1	0,8			
BR-105- 15.021CER	4	1	099	GR	1		CER	2	50,1		LMEB	NTB
BR-105- 15.022MHK	4	1	094	PK	1		MHK		3176	C14-datering van spieker (structuur 002)		
BR-105- 15.023ABM	4	1	100	LG	1		ABM		1406,5	landschapsreconstructie of C14-datering		
BR-105- 15.024CER	4	1	090	GR	1		CER	1	16,7		NTA	NTB
BR-105- 15.025CER	4	1	087	KL	1		CER	1	2,4		NTC	NTC
BR-105- 15.025MTL	4	1	087	KL	1		MTL	1	8,8	zie subnr		
BR-105- 15.025MTL1	4	1	087	KL	1		MTL	1	8,8	VERVALLEN=MT4944,		
BR-105- 15.025MTL- MT4944	4	1	087	KL	1		MTL	1	8,8	lood, accijnslood, was subnr1	NTB	NTC
BR-105- 15.026CER	4	1	085	KL	1		CER	1	2,8		LMEB	NTB
BR-105- 15.026STN	4	1	085	KL	1		STN	3	43,8			
BR-105- 15.027CER	4	1	990	ES	1		CER	1	50,3		LMEB	LMEB
BR-105- 15.028CER	7	1	021	WA	1		CER	1	8,9		LMEB	NTB
BR-105- 15.029PYP	7	1	021	WA	2		PYP	1	2,7		NTB	NTC
BR-105- 15.030CER	7	1	108	PO	1		CER	6	211,3		NTB	NTC
BR-105- 15.030PYP	7	1	108	PO	1		PYP	1	2,9		NTB	NTC

Bijlage 4: aardewerkinventarisatielijst

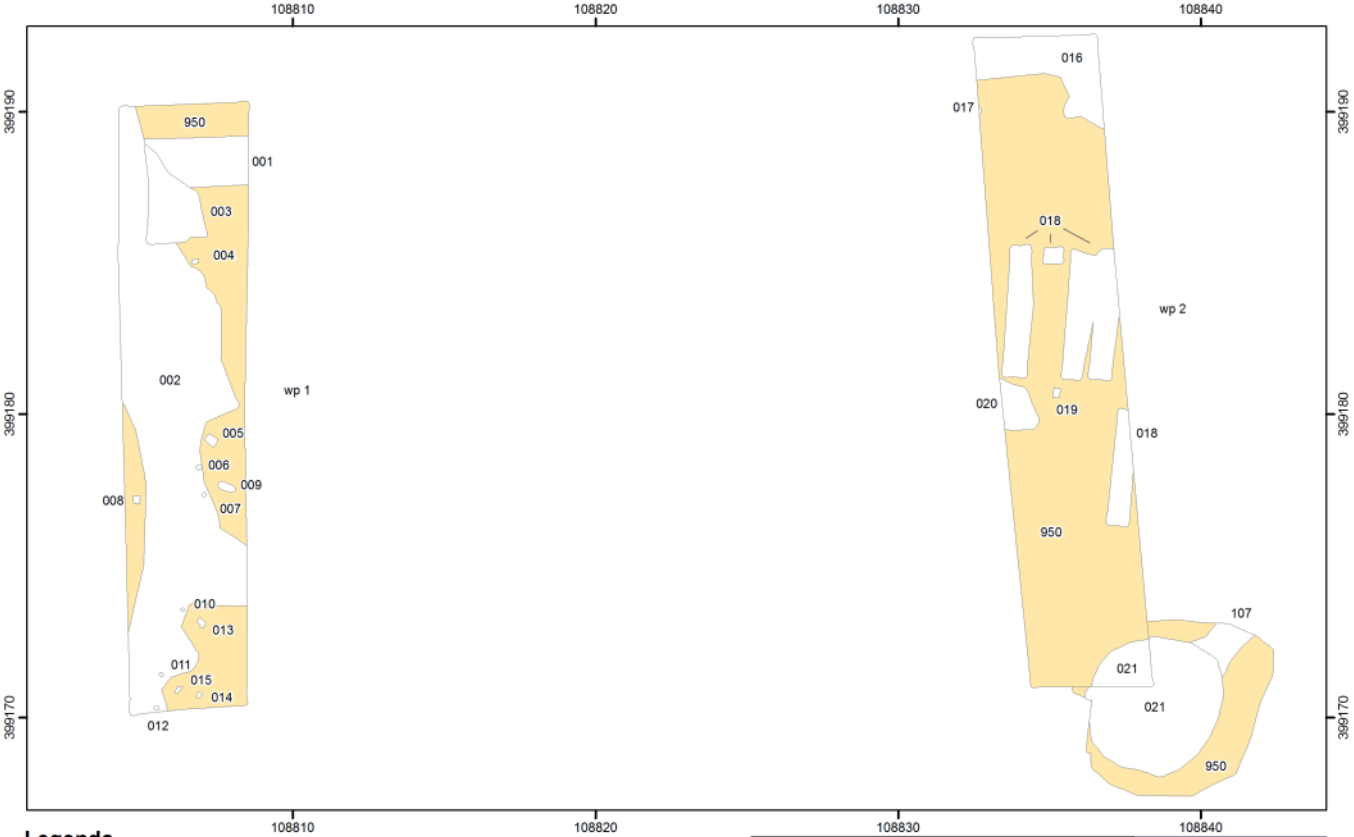
Vondst	Put	Spoor	Vulling	Betrouwbaarheid	Per begin	Per eind	Baksel	Aantal	Gewicht	Wand	Rand	Bodem	Opmerking
BR-105-15.001CER	1	002	1	Betrouwbaar	NTB	NTC	Fayence	1	4			1	bodem standing, fragment bord?, tinglazuur met binnenzijde kobaltblauwe versiering
BR-105-15.001CER	1	002	1	Betrouwbaar	NTB	NTC	Industrieel	1	36			1	bodem standing, fragment schotel
BR-105-15.001CER	1	002	1	Betrouwbaar	NTC	NTC	Porselein euro	1	1	1			fragment zekering stoppenkast
BR-105-15.004CER	1	013	1	Betrouwbaar	LMEB	NTB	Roodbak-kend AW	1	9		1		spaarzaam loodglazuur
BR-105-15.005CER	3	990	1	Te weinig materiaal	NTC	NTC	Steen-goed plus	1	228	1			klein flesje (archeologisch compleet) met zoutglazuur, s2-fle-1 (zie 1203 in Amsterdam Ceramics)
BR-105-15.006CER	3	053	1	Betrouwbaar	NTC	NTC	Industrieel	1	2		1		randfragment bord
BR-105-15.007CER	2	021	1	Betrouwbaar	LMEB	LMEB	Grijsbak-kend AW	1	1		1		
BR-105-15.008CER	2	016	1	Betrouwbaar	NTA	NTB	Roodbak-kend AW	1	27	1			dubbelzijdig loodglazuur
BR-105-15.010CER	3	050	1	Betrouwbaar	LMEB	NTA	Roodbak-kend AW	1	6	1			inwendig spaarzaam loodglazuur
BR-105-15.011CER	3	023	1	Betrouwbaar	NTB	NTB	Roodbak-kend AW	2	158	2			dubbelzijdig loodglazuur, 1x fragment verticaal worstoor
BR-105-15.011CER	3	023	1	Betrouwbaar	NTB	NTB	Steen-goed plus	2	140	1		1	1x bodemfragment standvoet kan met zoutglazuur
BR-105-15.011CER	3	023	1	Betrouwbaar	NTA	NTB	Fayence	1	4		1		fragment bord of kom, tinglazuur met inwendig kobaltblauwe lijn en stip versiering
BR-105-15.012CER	3	064	1	Betrouwbaar	LMEB	LMEB	Grijsbak-kend AW	2	30	2			
BR-105-15.013CER	3	066	1	Betrouwbaar	NTA	NTB	Roodbak-kend AW	1	45		1		inwendig loodglazuur, fragment grape?

Vondst	Put	Spoor	Vul- ling	Betrouw- baarheid	Per begin	Per eind	Baksel	Aan- tal	Ge- wicht	Wand	Rand	Bodem	Opmerking
BR-105- 15.016CER	4	999	1	Verstoord	NTC	NTC	Porselein euro	1	24	1			mensfiguur, fragment van romp met groene kleding (pak en blouse) met goude versiering, figurine
BR-105- 15.021CER	4	099	1	Betrouw- baar	LMEB	NTB	Roodbak- kend AW	2	50	1	1		1x randfragment grape met aanzet verticaal worstoor en spaarzaam loodglazuur
BR-105- 15.024CER	4	090	1	Betrouw- baar	NTA	NTB	Roodbak- kend AW	1	17	1			deels met loodglazuur, fragment grape
BR-105- 15.025CER	4	087	1	Te weinig materiaal	NTC	NTC	Porselein euro	1	2	1			
BR-105- 15.026CER	4	085	1	Te weinig materiaal	LMEB	NTB	Roodbak- kend AW	1	3	1			
BR-105- 15.027CER	4	990	1	Te weinig materiaal	LMEB	LMEB	Grijsbak- kend AW	1	50		1		fragment melkteil, manchetransd
BR-105- 15.028CER	7	021	1	Te weinig materiaal	LMEB	NTB	Witbak- kend AW	1	9			1	fragment miniatuur kom van pijpaaarde, standvoet
BR-105- 15.030CER	7	108	1	Betrouw- baar	NTC	NTC	Porselein euro	2	36	2			"porseleinen dop van een beugelfles " "Gerensheimer Glashüttenwerke " " (in 3 fragmenten), eind 19de eeuw; fragment van een zekering stoppenkast"
BR-105- 15.030CER	7	108	1	Betrouw- baar	NTB	NTB	Roodbak- kend AW	4	175	1	3		fragmenten grappen dubbelzijdig loodglazuur, 1x verticaal worstoor, 1x horizontaal worstoor

Bijlage 5: handgevormd aardewerk

Vondst	Put	Vlak	Spoor	Vul- ling	Aan- tal	WS	BS	Frag- menten	Verschra- ling	Grootte verschraling	Afwerking BUW	bak- king	red/ox	begin per	eind per	opmerkingen
BR-105-15- 017CER	4	1	091	1	9	2	1	6	PG	fijn	effen	zacht	oxide- rend	IJZV	IJZL	bodemfragment is vermoedelijk. Zit beetje organisch materiaal op. Scherven secundair verbrand
BR-105-15- 018CER	4	1	950	1	1	1	0	0	PG	fijn	effen	zacht	combi	IJZV	IJZL	

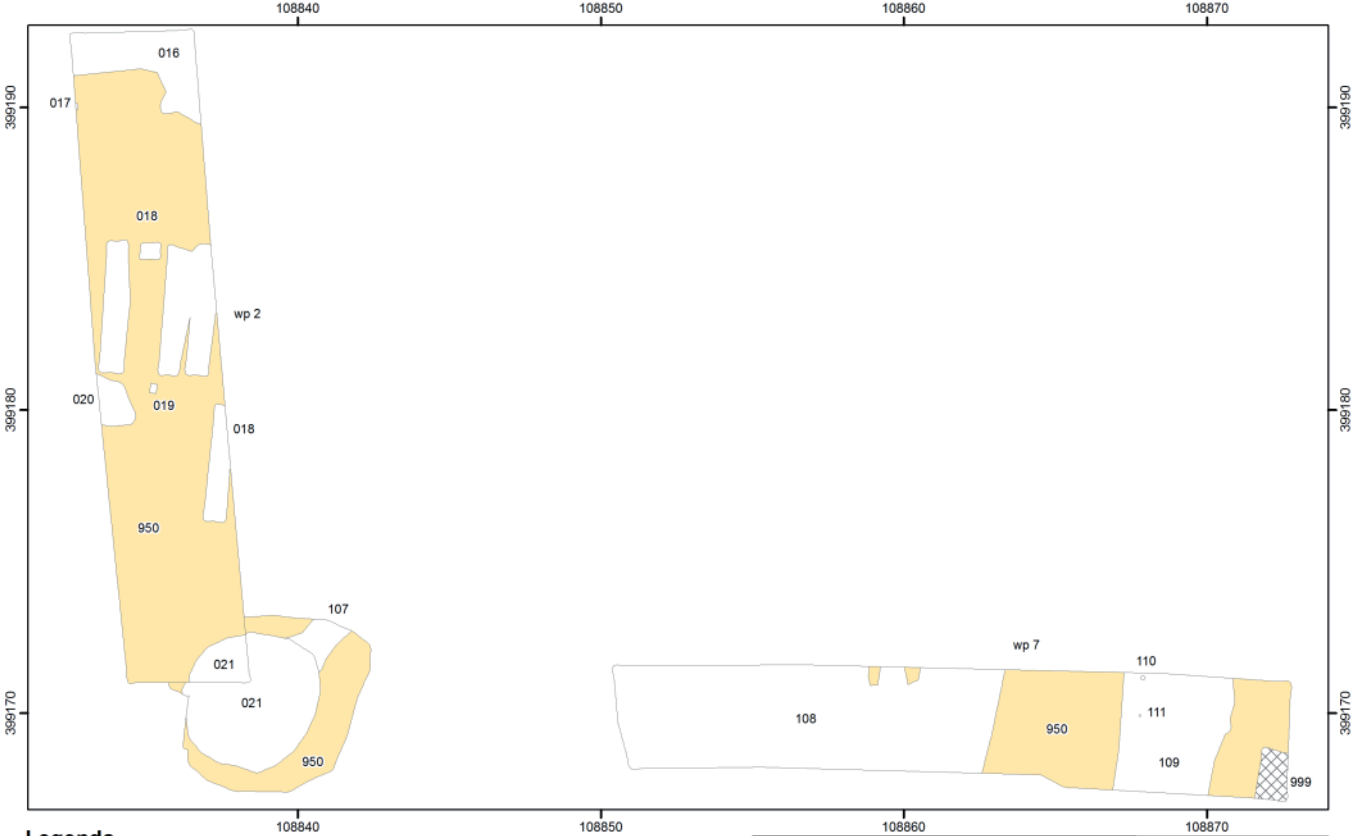
Bijlage 6: allesporenkaarten

Legenda

- natuurlijke bodem
- sporen
- verstoord

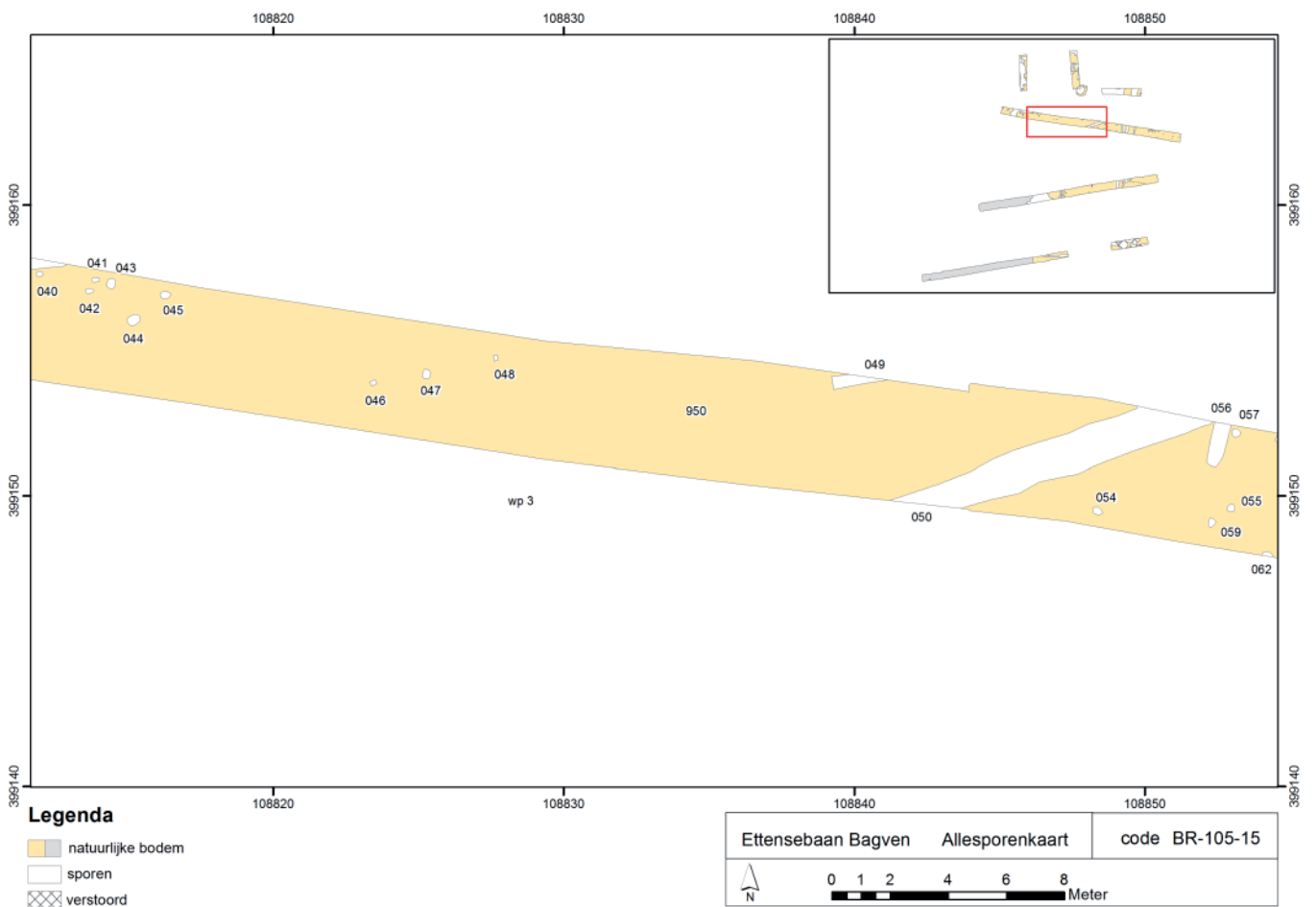
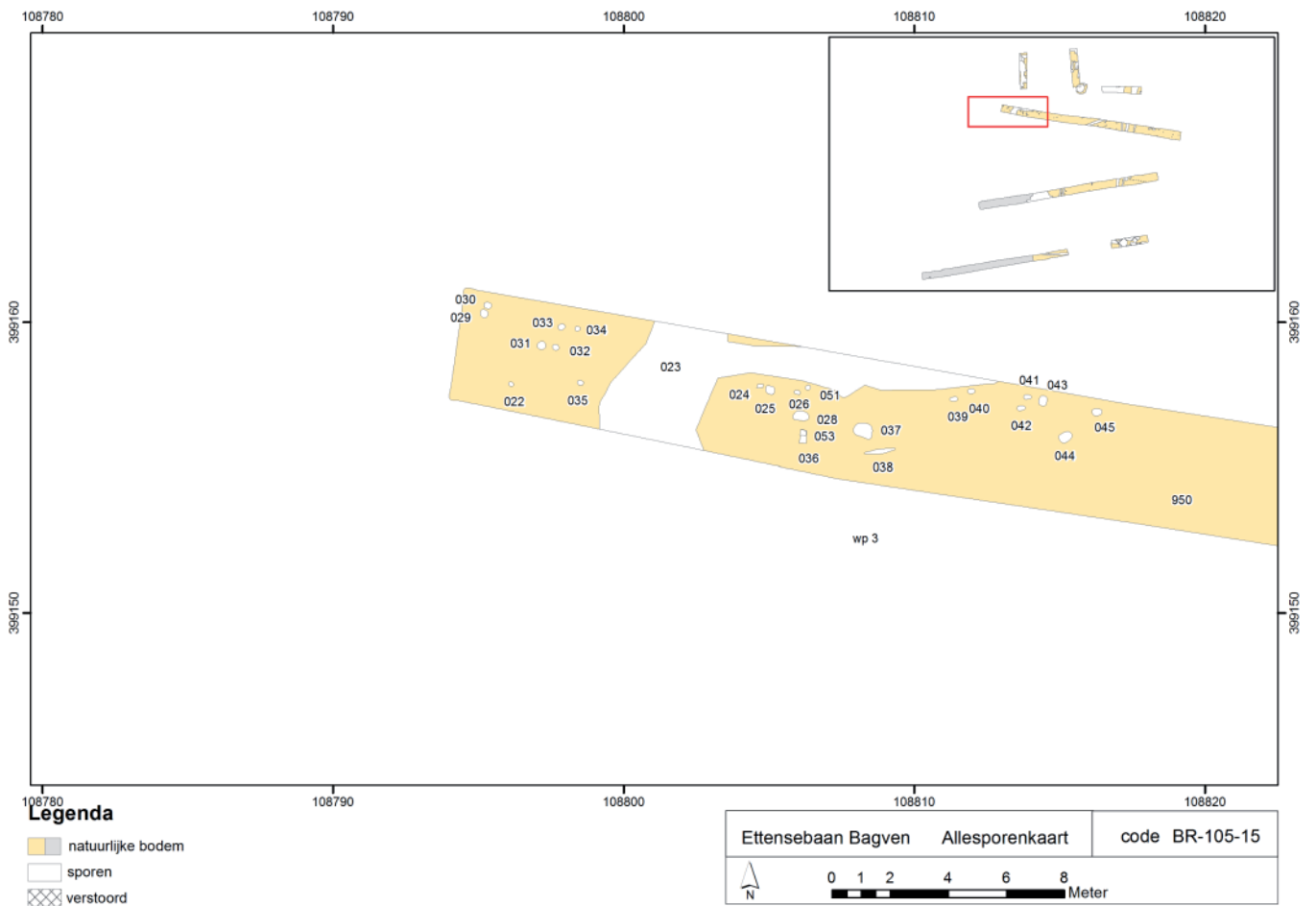
Ettensebaan Bagven	Allesporenkaart	code BR-105-15
N 0 1 2 4 6 8 Meter		

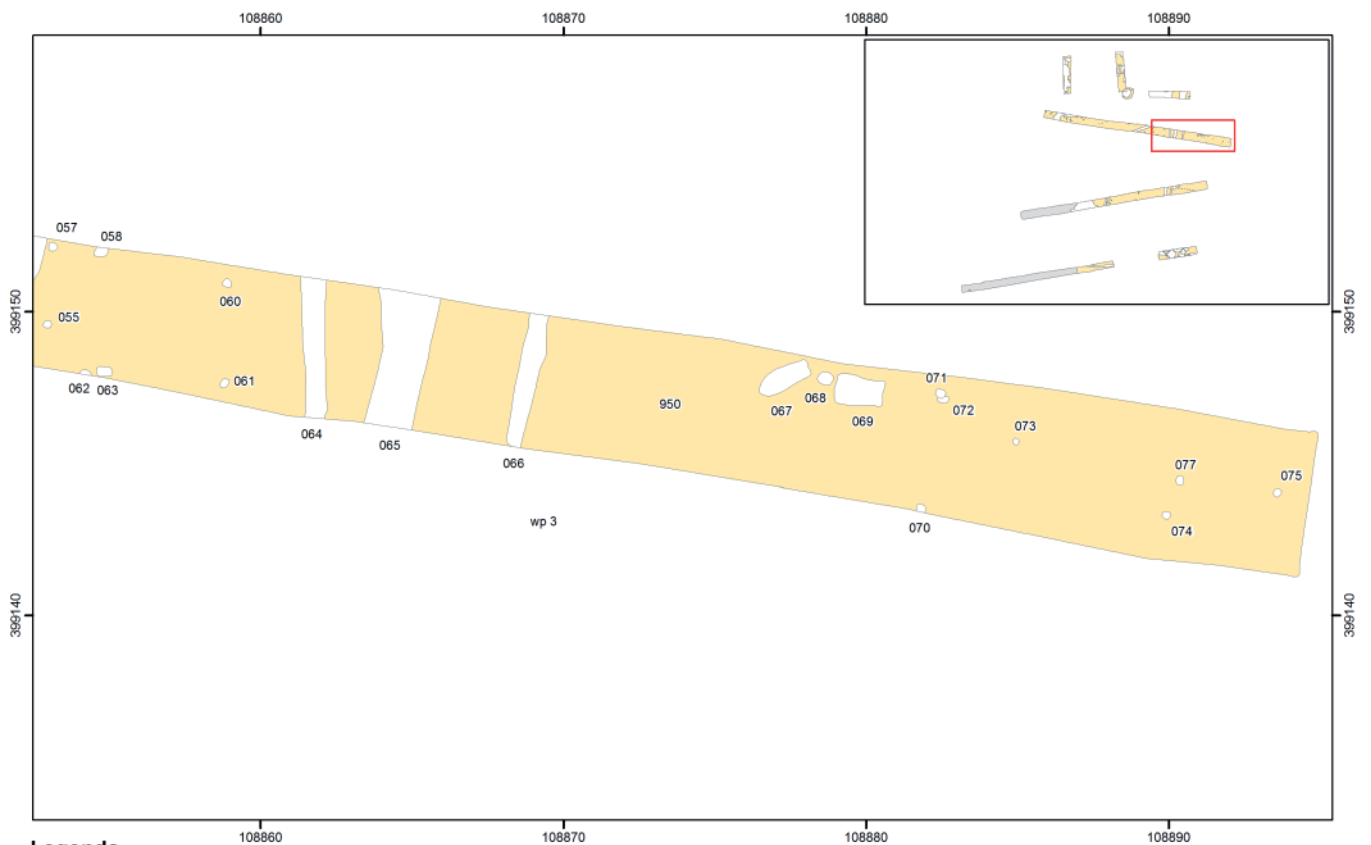

Legenda

- natuurlijke bodem
- sporen
- verstoord

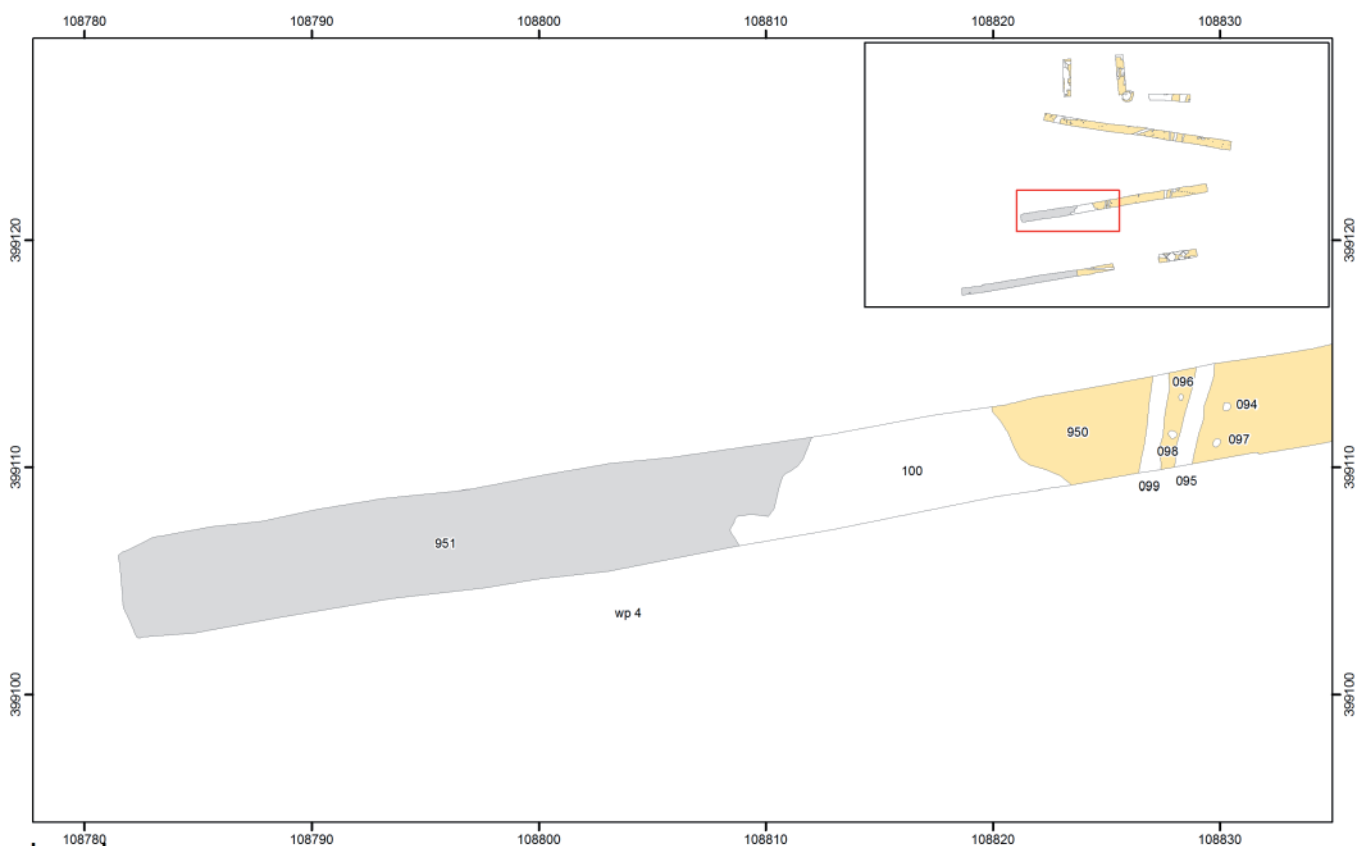
Ettensebaan Bagven	Allesporenkaart	code BR-105-15
N 0 1 2 4 6 8 Meter		

Legenda

- natuurlijke bodem
- sporen
- verstoord

Legenda

- natuurlijke bodem
- sporen
- verstoord

